

Prawa dziecka i ucznia w szkole

Opracowała: Anna Król, absolwentka Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego, autorka licznych publikacji poświęconych tematyce prawa administracyjnego i prawa pracy, współautorka komentarzy do *Ustawy o systemie oświaty* i wielu publikacji z tego zakresu. Wykładowca akademicki, wieloletni pracownik administracji publicznej, Kierownik Oddziału Kadr i Pragmatyki Zawodowej Nauczycieli w Kuratorium Oświaty w Katowicach, zastępca przewodniczącego wspólnej komisji dyscyplinarnej dla członków korpusu służby cywilnej, przez wiele lat pełniła funkcję zastępcy rzecznika dyscyplinarnego dla nauczycieli, nauczyciel teoretycznych przedmiotów zawodowych. Od ponad 10 lat prowadzi zajęcia, szkolenia i kursy, współpracując ze szkołami wyższymi i placówkami doskonalenia nauczycieli

Podstawa prawna:

- *Konwencja o Prawach Dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r.* (Dz.U. z 1991 r. Nr 120 poz. 526),
- *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.* (Dz.U. z 1997 r. Nr 78 poz. 483 ze zm.),
- *Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe* (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 900),
- *Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny* (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 1138 ze zm.),
- *Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty* (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 2230),
- *Rozporządzenie MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach* (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1591 ze zm.).

Prawa dziecka przysługują każdemu dziecku, niezależnie od koloru skóry, pochodzenia czy wyznania. To dla ich upowszechnia Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych ustanowiło w 1954 r. Międzynarodowy Dzień Dziecka, który w Polsce obchodzimy 1 czerwca. Najważniejszym dokumentem dotyczącym tych praw jest *Konwencja o prawach dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r.* Znajomość praw dziecka, w tym praw określonych w *Konwencji*, ich realizacja oraz kierowanie się dobrem ucznia i troską o jego zdrowie z poszanowaniem jego godności osobistej to jedno z obowiązkowych kryteriów oceny pracy nauczyciela.

Konwencja o prawach dziecka, przyjęta Rezolucją 44/25 Zgromadzenia Ogólnego ONZ 20 listopada 1989 r., zajmuje szczególne miejsce wśród umów międzynarodowych z zakresu ochrony praw człowieka. Polska podpisała *Konwencję* 26 stycznia 1990 r., w pierwszej grupie państw, które się na to zdecydowały, natomiast ratyfikacja nastąpiła 7 czerwca 1991 r. Warto dodać, że ratyfikacja została dokonana z dwoma zastrzeżeniami do art. 7 ust. 1 i art. 38 ust. 3

Konwencji. Polska ratyfikowała również dwa protokoły fakultatywne przyjęte 25 maja 2000 r. Rezolucją 54/263 Zgromadzenia Ogólnego ONZ – *Protokół o angażowaniu dzieci w konflikty zbrojne* oraz *Protokół w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii*.

Katalog praw i wolności zapisany w *Konwencji* obejmuje prawa cywilne, socjalne, kulturalne, polityczne, w niewielkim zakresie uwzględnia też prawa ekonomiczne. Wśród najważniejszych praw dziecka należy wymienić:

- prawo do życia i rozwoju, do tożsamości, obywatelstwa,
- prawo swobody myśli, sumienia i wyznania, wyrażania poglądów, w tym w postępowaniu administracyjnym i sądowym,
- prawo do ochrony życia prywatnego, rodzinnego, domowego, tajemnicy korespondencji,
- prawo do wychowania w rodzinie i kontaktów z rodzicami w przypadku rozłączenia z nimi, prawo poznania rodziców, jeżeli to możliwe,
- prawo do wolności od tortur, poniżającego traktowania, przemocy fizycznej lub psychicznej, wyzysku, nadużyć seksualnych,
- prawo do swobodnego zrzeszania się, pokojowych zgromadzeń,
- prawo do odpowiedniego do wieku i stopnia rozwoju traktowania w ramach postępowania karnego,
- prawa społeczne, w tym prawo do odpowiedniego standardu życia, opieki w instytucjach i zakładach, ochrony socjalnej, ochrony zdrowia, rehabilitacji społecznej i zdrowotnej,
- prawo do ochrony przed wyzyskiem ekonomicznym, podejmowaniem pracy w zbyt wczesnym wieku,
- prawo do wypoczynku i czasu wolnego,
- prawo dostępu do informacji i materiałów pochodzących z różnych źródeł,
- prawo do nauki, w tym prawo do bezpłatnej i obowiązkowej nauki w zakresie szkoły podstawowej.

Ważne!

Szczególną uwagę *Konwencja* poświęca dzieciom z niepełnosprawnością, nakładając na państwo obowiązek zapewnienia warunków integracji społecznej, edukacji, rehabilitacji, rekreacji, dostępu do opieki zdrowotnej.

Prawo do nauki

Konwencja o prawach dziecka w art. 28 ust. 1 regulującym prawo do nauki zobowiązuje państwa – strony *Konwencji* – do wprowadzenia bezpłatnej i obowiązkowej nauki na poziomie podstawowym, rozwoju, dostępnego i bezpłatnego dla każdego dziecka szkolnictwa

średniego, zarówno ogólnokształcącego, jak i zawodowego, dostępności szkolnictwa wyższego na zasadzie zdolności, zapewnienia poradnictwa szkolnego i zawodowego, a także podjęcia działań zapewniających regularne uczęszczanie do szkół. Zgodnie z art. 37 ust. 1 ustawy zasadniczej: „Kto znajduje się pod władzą Rzeczypospolitej Polskiej, korzysta z wolności i praw zapewnionych w *Konstytucji*”. Wyjątki od tej zasady odnoszące się do cudzoziemców – stosownie do art. 37 ust. 2 *Konstytucji* – określa ustawa. Ponieważ prawo do nauki zostało zagwarantowane w *Konstytucji* każdemu, nie może być żadnych wątpliwości co do tego, iż co do zasady przysługuje ono również zamieszkałym na terytorium Polski cudzoziemcom, i to bez względu na legalność ich pobytu. Ustawa zasadnicza gwarantuje ponadto bezpłatność nauki w szkołach publicznych, wolność wyboru szkoły innej niż szkoła publiczna, wolność zakładania i prowadzenia szkół oraz powszechność i równy dostęp do wykształcenia. Ustawodawca w art. 18 *Prawa oświatowego* określa typy szkół, dokonując rozróżnienia nie tylko według poziomu edukacji – wskazując szkołę podstawową oraz ponadpodstawową – ale też dodatkowo, w ramach szkół ponadpodstawowych, wyróżnia podtypy, takie jak liceum ogólnokształcące, technikum, szkołę branżową I i II stopnia czy szkołę policealną.

Przepis art. 35 ust. 2 *Prawa oświatowego* w sposób wyraźny określa moment powstania obowiązku szkolnego oraz jego wygaśnięcia. Obowiązek szkolny dziecka rozpoczyna się co do zasady z początkiem roku szkolnego w tym roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 7 lat, wygasa natomiast z momentem ukończenia szkoły podstawowej lub z dniem ukończenia przez ucznia 18 lat, gdyby do tego czasu uczeń ten nie ukończył szkoły podstawowej.

Ważne!

W momencie ukończenia przez dziecko szkoły podstawowej wygasa obowiązek szkolny, nie wygasa jednak obowiązek nauki, który trwa aż do ukończenia przez dziecko 18. roku życia. Po ukończeniu szkoły podstawowej obowiązek nauki powinien być spełniany w szkole ponadpodstawowej albo poprzez realizację przygotowania zawodowego u pracodawcy.

Ustawodawca reguluje możliwość spełniania obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego poza przedszkolem oraz obowiązku szkolnego czy nauki poza szkołą, na zasadach określonych w art. 37 *Prawa oświatowego*, w ramach edukacji domowej. Odpowiedzialność za realizację przez dzieci obowiązku szkolnego oraz obowiązku nauki ponoszą rodzice. Rodzice dziecka podlegającego obowiązkowi szkolnemu zobowiązani są do dopełnienia czynności związanych ze zgłoszeniem dziecka do szkoły, a także zapewnienia regularnego uczęszczania na zajęcia edukacyjne. Kontrola wywiązywania się z tych obowiązków, jak wynika z treści art. 41 ust. 1 *Prawa oświatowego*, spoczywa na dyrektorach szkół podstawowych (obwodowych) – w odniesieniu do obowiązku szkolnego – oraz na gminie – w odniesieniu do obowiązku nauki.

Prawa ucznia i jego rodzica wynikające z oceniania

Ustawodawca w treści art. 44e *Ustawy o systemie oświaty* gwarantuje uczniowi i jego rodzicom prawo do jawnej oceny i jej uzasadnienia. Tym samym uczniowi oraz jego rodzicom zagwarantowano prawo do uzyskania informacji o ocenach, które nie może zostać ograniczone przez nauczyciela czy regulacje statutowe. Kwestią, która może budzić wątpliwości, jest odczytywanie ocen na forum klasy. Ustawodawca nie reguluje zasad dotyczących sposobu informowania ucznia i jego rodzica o ocenach, a zatem odczytanie na forum klasy ocen uczniów zasadniczo nie stanowi naruszenia prawa, możliwe jest jednakże przyjęcie innych reguł postępowania, zwłaszcza że – jak powszechnie wiadomo – często zdarza się, iż odczytywanie ocen uczniów na forum wiąże się z dodatkowymi komentarzami ze strony innych uczniów lub samego nauczyciela, które częstokroć naruszają dobro ucznia. Prace pisemne podlegają udostępnieniu uczniom i ich rodzicom, a więc nie ma potrzeby, aby odczytywać oceny z tych form sprawdzenia wiedzy i umiejętności uczniów na forum. O ocenie z odpowiedzi ustnej uczeń może natomiast zostać poinformowany przez nauczyciela po zakończeniu zajęć. Prawo do jawnej oceny wiąże się również z jej uzasadnieniem, które nie może zostać ograniczone wyłącznie do ocen negatywnych, każda bowiem ocena podlega uzasadnieniu, w sposób ustalony w statucie szkoły, który może przewidywać formę pisemną, np. pisemny komentarz na pracy pisemnej ucznia, czy ustną. Obowiązek udostępniania przez nauczycieli sprawdzonych pisemnych prac uczniowi i jego rodzicom wynika z treści art. 44e ust. 4 *uso.*, natomiast sposób udostępnienia powinien określać statut szkoły. Uczeń i jego rodzice nie muszą zwracać się do nauczyciela z wnioskiem o udostępnienie pracy, nauczyciel ma obowiązek udostępnić sprawdzone i ocenione bieżące prace pisemne. Regulacje statutowe powinny określać zasady, które będą uwzględniać preferencje uczniów i ich rodziców, a także możliwości organizacyjne szkoły. Departament Informacji i Promocji Ministerstwa Edukacji Narodowej zajął w tej sprawie stanowisko, wskazując, iż „(...) przy wyborze sposobu udostępniania sprawdzonych prac szkoła powinna wziąć pod uwagę realne możliwości szybkiego otrzymania przez ucznia i jego rodziców danej pracy, np.: przekazanie zainteresowanym oryginału pracy lub jego kopii, udostępnienie pracy do domu z prośbą o zwrot pracy podpisanej przez rodziców itd. Udostępnianie prac do wglądu tylko na terenie szkoły (np. w czasie organizowanych przez szkołę spotkań z rodzicami) nie spełnia warunku swobodnego dostępu rodziców ucznia do informowania o postępach i trudnościach w nauce ich dziecka”. Warto zauważyć, iż w treści art. 44e ust. 4 *uso.*, który reguluje prawo dostępu do sprawdzonych prac pisemnych, ustawodawca posługuje się zwrotem „udostępnianie”, w przeciwieństwie do ust. 5 regulującego dostęp do dokumentacji egzaminów klasyfikacyjnego, poprawkowego, sprawdzianu przeprowadzonego w wyniku zastrzeżeń, o których mowa w art. 44n *uso.*, czy innej dokumentacji, gdzie użyto sformułowania „jest udostępniana do wglądu”. A zatem nie należy ograniczać prawa rodzica do dostępu do pisemnej pracy dziecka tylko na terenie szkoły.

Zgodnie z art. 44b ust. 3 uso. ocenianie osiągnięć edukacyjnych ucznia polega na rozpoznawaniu przez nauczycieli poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności w stosunku do wymagań określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego lub efektów kształcenia określonych w podstawie programowej kształcenia w zawodach oraz wymagań edukacyjnych wynikających z realizowanych w szkole programów nauczania. Wobec tego brak podręcznika, zeszytu ćwiczeń czy innych narzędzi nie podlega ocenie, gdyż nauczyciel nie ma możliwości ocenienia zgodnego z powyższą definicją. Nieprzygotowanie do zajęć (brak zeszytu, podręcznika) może być jedynie uwzględnione przy ocenie zachowania. Również nieobecność ucznia na zajęciach, w trakcie których była przeprowadzona pisemna forma sprawdzenia wiedzy i umiejętności, nie może być podstawą wystawienia oceny niedostatecznej. Statut może natomiast zobowiązywać nieobecnego ucznia do napisania pracy pisemnej w określonym terminie od powrotu do szkoły.

Uczeń ma prawo do podwyższenia przewidywanej rocznej oceny klasyfikacyjnej z zajęć edukacyjnych i zachowania, zgodnie z warunkami i trybem określonymi w statucie szkoły (art. 44b ust. 6 pkt 6 uso.). Według art. 44g uso. nauczyciele prowadzący poszczególne zajęcia edukacyjne są zobowiązani do poinformowania ucznia i jego rodziców o przewidywanych dla niego rocznych ocenach klasyfikacyjnych, a wychowawcy oddziałów o przewidywanych rocznych ocenach klasyfikacyjnych zachowania, w terminie i formie określonych w statucie szkoły. Roczne oceny klasyfikacyjne z zajęć edukacyjnych ustalają nauczyciele prowadzący poszczególne zajęcia edukacyjne, a roczną ocenę klasyfikacyjną zachowania – wychowawca oddziału po zasięgnięciu opinii nauczycieli, uczniów danego oddziału oraz ocenianego ucznia. Ustawodawca nie określa, w jaki sposób wychowawca danego oddziału zasięga opinii nauczycieli, uczniów danego oddziału oraz ocenianego ucznia, a zatem sposób ten powinien być ustalony w regulacjach wewnątrzszkolnych. Ocena zachowania to m.in. stopień przestrzegania przez ucznia zasad współżycia, współdziałania społecznego w grupie rówieśniczej i norm etycznych w szkole, a zatem nie może mieć ona żadnego wpływu na oceny z zajęć edukacyjnych ani na promocję do klasy programowo wyższej lub też ukończenie szkoły.

Uczeń, któremu nauczyciel nie ustalił rocznej oceny klasyfikacyjnej z powodu nieobecności, ma prawo zdawać egzamin klasyfikacyjny, jeżeli były to usprawiedliwione nieobecności. W przypadku nieobecności nieusprawiedliwionych rada pedagogiczna może wyrazić zgodę na zdawanie przez ucznia tego egzaminu (art. 44k uso.). Ustawodawca w treści art. 44m uso. przyznaje uczniom prawo do egzaminu poprawkowego, przysługujące uczniowi, który w wyniku przeprowadzonej klasyfikacji uzyskał niedostateczne roczne oceny klasyfikacyjne z nie więcej niż dwóch obowiązkowych zajęć edukacyjnych. Ponadto uczeń i jego rodzice mają prawo wnosić do dyrektora szkoły zastrzeżenia, jeżeli uznają, że roczna ocena

klasyfikacyjna z zajęć edukacyjnych lub roczna ocena klasyfikacyjna zachowania zostały ustalone niezgodnie z przepisami dotyczącymi trybu ustalania tych ocen.

Karanie ucznia, naruszenie praw dziecka przez nauczycieli

Konwencja o prawach dziecka, regulując prawo do nauki w art. 28 ust. 2, zobowiązuje strony umowy do podejmowania właściwych środków zapewniających, aby dyscyplina szkolna była stosowana w sposób zgodny z ludzką godnością dziecka i z *Konwencją*, która gwarantuje prawo do wolności od tortur, poniżającego traktowania, przemocy fizycznej lub psychicznej, wzyssku, nadużyć seksualnych. Stosowanie przemocy fizycznej lub psychicznej przez nauczyciela, co w praktyce szkolnej częstokroć ma miejsce, stanowi nie tylko naruszenie praw dziecka, ale również czyn zabroniony. Stosownie do art. 217 § 1 *Kodeksu karnego* kto uderza człowieka lub w inny sposób narusza jego nietykalność cielesną, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku. Naruszeniem nietykalności cielesnej będą wszelkiego rodzaju czynności oddziałujące na ciało drugiej osoby, które nie są przez nie akceptowane. Naruszenie nietykalności cielesnej może nastąpić poprzez uderzenie lub w inny sposób.

Ważne!

Nauczyciel w kontaktach z uczniami powinien uważać na słowa, aby jego wypowiedzi nie znieważały czy zniesławiały uczniów. Przepis art. 212 k.k. Ustawodawca postanowił oficjalnie nazwać ten czyn „pomówieniem”. W doktrynie prawa obydwie te pojęcia stosowane są równolegle. Zgodnie z art. 212 § 1 k.k. kto pomawia inną osobę, grupę osób, instytucję, osobę prawną lub jednostkę organizacyjną, niemającą osobowości prawnej, o takie postępowanie lub właściwości, które mogą poniżyć ją w opinii publicznej lub narazić na utratę zaufania potrzebnego dla danego stanowiska, zawodu lub rodzaju działalności, podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

Przepis art. 216 § 1 k.k. określa z kolei przestępstwo „zniewagi”, stanowiąc, że kto znieważa inną osobę w jej obecności albo choćby pod jej nieobecność, lecz publicznie lub w zamiarze, aby zniewaga do osoby tej dotarła, podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności. W orzecznictwie sądowym wskazuje się, że przestępstwo znieważenia sprowadza się do tych zachowań sprawcy, które wyrażają pogardę dla innej osoby, w szczególności mają poniżyć ją, uwłaczać godności oraz sprawić, aby poczuła się obrażona.

Ważne!

Kary za naruszenie obowiązków ucznia określa statut szkoły. Nie mogą one jednakże naruszać praw dziecka i człowieka, jego godności. Stosowanie kar cielesnych czy też karanie na forum klasy lub szkoły jest niedopuszczalne, podobnie jak ograniczanie prawa do nauki poprzez uniemożliwienie uczniowi udziału w wycieczce, w trakcie której realizowana jest podstawa programowa.

Naruszenie nietykalności cielesnej dziecka czy stosowanie przemocy psychicznej, w tym znieważanie, stanowi podstawę do pociągnięcia nauczyciela do odpowiedzialności dyscyplinarnej. Z treści art. 75 ust. 1 *Karty nauczyciela* jednoznacznie wynika, że nauczyciele podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej, po pierwsze – za uchybienia godności zawodu nauczyciela, a po drugie – za uchybienia obowiązkom, które zostały określone w art. 6 KN. W świetle orzecznictwa sądowego do katalogu zachowań uchybiających godności i obowiązkom nauczyciela, mogących stanowić podstawę do poniesienia przez nauczyciela odpowiedzialności dyscyplinarnej, można zaliczyć: narażanie uczniów na utratę zdrowia i życia, nieetyczne zachowania wobec współpracowników i kierownictwa placówki oświatowej (rozpowszechnianie nieprawdziwych informacji, rozpowszechnianie informacji objętych tajemnicą rady pedagogicznej), stosowanie przemocy fizycznej, stosowanie przemocy psychicznej, niewłaściwe realizowanie zadań edukacyjnych i wychowawczych, niską kulturę osobistą (używanie wulgaryzmów), dopuszczenie się plagiatu, oszustwo, poświadczenie nieprawdy, fałszerstwo, pedofilię, poniżanie uczniów, wykorzystywanie swojej pozycji celem zmuszenia ucznia do określonych zachowań czy inne obcesowe zachowania, które nie przystają osobie zobowiązanej do kształtowania pożądanych postaw. Powyższy katalog nie ma charakteru zamkniętego.

Prawo do wypoczynku a zadania domowe

Przepis art. 31 ust. 1 *Konwencji* gwarantuje dzieciom prawo do wypoczynku i czasu wolnego, do uczestniczenia w zabawach i zajęciach rekreacyjnych, stosownych do wieku dziecka, oraz do nieskrępowanego uczestniczenia w życiu kulturalnym i artystycznym. Zadawanie prac domowych nie jest pozbawione podstaw prawnych, co zostało wskazane w wypowiedzi Rzecznika Praw Obywatelskich, który stwierdził, że integralną częścią obowiązku szkolnego są na równi: przygotowanie ucznia do zajęć lekcyjnych, obecność ucznia w szkole podczas prowadzenia zajęć, a także utrwalenie zdobytej w czasie zajęć wiedzy, co potwierdzają przepisy prawa, które zobowiązują rodziców do zapewnienia regularnego uczęszczania dziecka na zajęcia szkolne oraz warunków umożliwiających przygotowanie się do zajęć szkolnych. Przygotowanie się do zajęć szkolnych, jak wskazuje Rzecznik, oznacza m.in. odrobienie zadania domowego, tj. przygotowanie odpowiedniego materiału do lekcji lub wykonanie ćwiczenia mającego na celu utrwalenie przerobionego w szkole materiału. Warto zauważyć, co również zostało podkreślone przez Rzecznika Praw Obywatelskich, że zakres materiału przeznaczonego przez nauczycieli do przygotowania przez uczniów w domu powinien uwzględniać indywidualne możliwości każdego dziecka oraz prawo do odpoczynku i regeneracji. Zdaniem Rzecznika zasadę tę narusza m.in. zwyczaj zadawania uczniom obszernych prac domowych do wykonania w czasie ferii szkolnych oraz innych dni wolnych od nauki.

Prawa dzieci z niepełnosprawnością

Konwencja o prawach dziecka w art. 23 podkreśla, że dzieci z niepełnosprawnością mają prawo do pełni życia w warunkach gwarantujących im godność, umożliwiających osiągnięcie niezależności oraz ułatwiających aktywne uczestnictwo w życiu społeczeństwa. Zobowiązanie to należy rozpatrywać wraz z innymi regulacjami *Konwencji*, w tym łącznie z jej art. 2 i art. 28. Celem art. 23 jest zapewnienie dodatkowej ochrony dzieciom z niepełnosprawnością. A zatem dzieci te mają prawo do nauki, które powinno być realizowane na zasadzie równych szans. Strony umowy międzynarodowej zobowiązane są do szczególnej troski oraz zapewnienia pomocy udzielanej uprawnionym do niej dzieciom i osobom odpowiedzialnym za opiekę nad nimi. Pomoc ta ma być udzielana bezpłatnie, z uwzględnieniem zasobów finansowych rodziców bądź innych osób opiekujących się dzieckiem, z zagwarantowaniem dostępu do oświaty, nauki, opieki zdrowotnej, opieki rehabilitacyjnej, przygotowania zawodowego oraz możliwości rekreacyjnych, i realizowana w sposób prowadzący do osiągnięcia przez dziecko jak najwyższego stopnia zintegrowania ze społeczeństwem oraz osobistego rozwoju.

Konstytucja w art. 32 ust. 2 stanowi, że nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny. W świetle art. 68 ust. 3 ustawy zasadniczej władze publiczne zobowiązane są do zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej osobom z niepełnosprawnością. Uczeń z niepełnosprawnością ma prawo do pobierania nauki we wszystkich typach szkół, biorąc pod uwagę dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do jego możliwości psychofizycznych. Kształcenie to może być prowadzone w formie nauki w szkołach ogólnodostępnych, szkołach lub oddziałach integracyjnych, szkołach lub oddziałach specjalnych oraz specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych i specjalnych ośrodkach wychowawczych. Rodzice dziecka z niepełnosprawnością mają prawo wyboru szkoły. Ustawodawca określa także zasady odroczenia obowiązku szkolnego, prawo do bezpłatnego transportu, dostosowania wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb, zwolnienia albo przystąpienia do egzaminów zewnętrznych w formie dostosowanej do niepełnosprawności.

Ważne!

Każdy uczeń, w tym uczeń z niepełnosprawnością, ma prawo do pomocy psychologiczno-pedagogicznej, na zasadach określonych w Rozporządzeniu w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach.

Prawa publiczne

Konwencja o Prawach Dziecka określa też prawa polityczne lub publiczne, dzięki którym dziecko wyraża swoje poglądy i uczestniczy w życiu swojej grupy, społeczności, państwa. Są to prawo do wyrażania własnych poglądów i prawo do uczestniczenia w stowarzyszeniach.

Konwencja gwarantuje dziecku prawo do swobodnego wyrażania własnych poglądów we wszystkich dotyczących go bezpośrednio sprawach. Prawo to może być ograniczone jedynie koniecznością poszanowania praw lub reputacji innych osób. Ograniczenie tego prawa może nastąpić również ze względów społecznych, zdrowotnych oraz z potrzeby ochrony bezpieczeństwa narodowego lub porządku publicznego.

Podstawą wszystkich określonych w *Konwencji* i powiązanych ze sobą praw są takie zasady, jak równość (art. 2), najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka (art. 3), prawo do życia i rozwoju (art. 6) oraz prawo do swobodnego wyrażania własnych poglądów (art. 12). Dzieci muszą być postrzegane jako podmioty posiadające własne prawa, każde z nich ma prawo do szacunku ze strony zarówno rówieśników, jak i dorosłych, w tym nauczycieli, poszanowania ich godności osobistej, prywatności, zwrócenia uwagi na jego potrzeby i poglądy. Kluczową rolę dla skutecznej ochrony praw dzieci odgrywa edukacja na temat tych praw, która nie powinna ograniczać się tylko do nauczania w szkole, ale obejmować szeroki zakres działań, w tym wynikający z art. 17 *Konwencji* dostęp do odpowiednich informacji i roli środków masowego przekazu. Nie ulega wątpliwości, że edukacja na temat praw dzieci realizowana w szkole jest najważniejszym instrumentem w ich propagowaniu. Szkoła powinna być miejscem, gdzie szanuje się prawa wszystkich osób – dzieci, rodziców, nauczycieli i pracowników niepedagogicznych, zgodnie z zasadą, że powinniśmy traktować innych tak, jak sami chcielibyśmy być traktowani.